

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів
(найменування кафедри)

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра**

зі спеціальності 8.07072 Фінанси, банківська справа та страхування
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
Державні та муніципальні фінанси
(назва магістерської програми)

на тему: «**Управління видатками бюджету в мовах програмно-цільового
бюджетування**»

Виконавець:

Студентка _____ ЦЗФН _____ факультету

Себова Анастасія Миколаївна -
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

к.е.н.
(науковий ступінь, вчене звання)

Васютинська Людмила Анатоліївна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. З прийняттям Бюджетного кодексу та запровадженням програмної класифікації видатків бюджету в Україні принципово змінилися підходи до управління видатками бюджету. Існуючий постатейний підхід, на якому базувалася система видатків бюджету не міг розвиватися в умовах ринкової економіки, яка запроваджувалася в суверенній Україні. Тому виникла потреба у зміні технології управління бюджетними видатками та запровадженні таких фінансових інструментів і важелів, що сприяли б стійкому економічному зростанню і оптимізації бюджетних потоків між суб'єктами. Проте запровадження програмно-цільового бюджетування видатків не вирішило проблем щодо негнучкості бюджетних видатків, необґрунтованого нарощення їх обсягу, недосконалості планування на поточний період та середньострокову перспективу. Причини зазначених наслідків лежать в площині управління обмеженими бюджетними коштами.

Формальні підходи щодо розвитку програмно-цільового бюджетування, а також відсутність дієвих методик оцінювання діяльності розпорядників бюджетних коштів негативно впливають на стійкість бюджетної системи, послаблюють її стабільний розвиток і знижують можливості її протистояння зовнішнім шокам. За таких умов постає питання щодо вирішення проблем, які стосуються як суб'єктів, так і об'єкту управління.

Мета дослідження. Метою роботи є розробка теоретичних засад та обґрунтування практичних рекомендацій щодо удосконалення управління видатками бюджету в Україні.

Завдання дослідження:

- розкрити термінологічний зміст сутності та призначення видатків бюджету;
- визначити суб'єктів управління видатками бюджету та встановити їх роль у бюджетному процесі;
- обґрунтувати особливості програмно-цільового бюджетування як технології управління видатками бюджету;
- визначити особливості планування та прогнозування видатків бюджету в умовах програмно-цільового бюджетування;
- здійснити моніторинг виконання видатків бюджету;
- визначити проблематику здійснення контролю у рамках програмно-цільового бюджетування;
- проаналізувати зарубіжний досвід запровадження програмно-цільового бюджетування у бюджетну практику;
- запропонувати заходи щодо вдосконалення системи управління видатками бюджету в контексті бюджетних реформ.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є процес управління видатками бюджету.

Предмет дослідження. Предметом дослідження виступають фінансові відносини, що виникають між державою та розпорядниками і одержувачами

бюджетних коштів у процесі управління видатками бюджету.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувалися: абстрактно-логічний метод, метод аналогії та порівняння, методи групування, середніх величин, аналізу рядів динаміки, трендового аналізу, аналізу часових рядів.

Інформаційна база дослідження. Інформаційна база дослідження складається з джерел: Конституція України, Бюджетний кодекс України, Закони України, Укази Президента України, постанови Верховної Ради і Кабінету Міністрів України, інші нормативні документи у сфері бюджету. У ході дослідження використовувалася фахова періодична література, методичні рекомендації та інструкції, статистичні дані Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби та Державної служби статистики.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (110 найменувань).

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Основний обсяг роботи складає 100 сторінок, містить 12 рисунків та 9 таблиць. Список використаних джерел складається .

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано тези: Себова А.М. Зарубіжний досвід запровадження програмно-цільового бюджетування у бюджетну практику: уроки для України / А.М. Себова // Студентська науково-практична конференція фінансово-економічного факультету Одеського національного економічного університету: «Світ фінансів: сучасні виклики», 1-2 листопада 2018 року.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні засади управління видатками бюджету»**

розглянуто: термінологічний зміст сутності та призначення видатків бюджету; суб'єктів управління видатками бюджету та їх роль у бюджетному процесі; програмно-цільове бюджетування як технологію управління видатками бюджету.

У другому розділі **«Практика та проблематика управління видатками бюджету в Україні»**

проаналізовано: особливості планування та прогнозування видатків бюджету в умовах програмно-цільового бюджетування; моніторинг виконання видатків бюджету; проблематика здійснення фінансового контролю у рамках програмно-цільового бюджетування.

У третьому розділі **«Шляхи вдосконалення системи управління видатками бюджету в умовах програмно-цільового бюджетування»**

запропоновано:

- удосконалити систему управління видатками бюджету з точки зору її

орієнтації на досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку держави (регіонів) на середньострокову перспективу враховуючи бюджетні і економічні пріоритети;

- підвищити якість бюджетного планування головними розпорядниками коштів бюджету шляхом використання наукових методів прогнозування, враховуючи чинники, які впливають на розвиток бюджетної сфери (як внутрішні та зовнішні);

- переглянути та оптимізувати мережу бюджетних установ відповідно до пріоритетів соціально-економічного розвитку певної території, що надасть можливість пов'язати потреби певної території з необхідним обсягом бюджетних ресурсів для забезпечення необхідних суспільних послуг;

- запровадити механізм адресної соціальної допомоги, здійснюючи моніторинг бюджетних коштів відповідно до конкретних результатів і цілей, що надасть можливість запобігати штучному розширенню пільгових категорій громадян;

- запровадити триступеневу систему розпорядників бюджетних коштів та визначити їх повноваження у процесі перерозподілу видатків бюджету, що дозволить посилити відповідальність використання бюджетних ресурсів;

- розробити методичні рекомендації щодо впровадження проектного фінансування у бюджетній сфері, враховуючи соціальну спрямованість інвестиційних проектів та оцінку вигід, які має отримувати суспільство від їх реалізації;

- розробити програму щодо приватизації державних (комунальних) підприємств у секторах, де послуги можуть надаватися недержавними постачальниками, з метою створення сприятливих умов для використання контрактної системи надання бюджетних послуг.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, а саме:

1. Встановлено, що видатки бюджету відображають економічні відносини між державою фізичними і юридичними особами з приводу перерозподілу ВВП з метою забезпечення потреб суспільства у найбільш ефективний спосіб. видатки бюджету є багатоплановим поняттям, яке базується на різних аспектах висвітлення сутності видатків бюджету, зокрема: з економічної точки зору, правової та організаційною. Залежно від напрямку діяльності видатки бюджету висвітлюють особливості зазначених процесів відповідно до їх суспільного призначення та особливостей перерозподільчого процесу.

2. Визначено елементи системи управління видатками бюджету та охарактеризовано інституціональну складову системи видатків бюджету, що дозволило згрупувати виконавчі органи за стадіями бюджетного процесу та за змістом бюджетної роботи. До першої належать планування видатків бюджету, організацію виконання видаткової частини бюджету та затвердження звітності з виконання бюджету за видатками.

3. Доведено, що програмно-цільове бюджетування як технологія бюджетного управління є необхідним для підвищення ефективності та результативності функціонування системи видатків бюджету. Основною перевагою цього методу є формування результативної системи управління зорієнтованої на досягнення очікуваних результатів та забезпечення обсягу максимальних благ шляхом оптимізації бюджетних видатків.

4. Як показав аналіз, не дивлячись на досить вагоме нормативне забезпечення і впровадження в бюджетну роботу інструментарію програмно-цільового методу, проблеми щодо планування і прогнозування видатків бюджету лишаються не вирішеними. Так, бюджетне планування в Україні здійснюється «від минулої бази», що призводить до перенесення минулих ризику на майбутній період. Ігнорування реальних факторів впливу на бюджету систему має своїм наслідком формування бюджету з орієнтацією на систематичне корегування планових показників. Це не тільки знижує ефективність системи управління видатками бюджету, але й призводить до необґрунтованого приросту видатків.

5. Аналіз виконання бюджету за видатками надав можливість з'ясувати, що бюджетні плани в повному обсязі не виконуються, тобто визначені цілі не досягаються навіть, коли планові показники систематично підтягуються до факту, що досягається шляхом корегування. Отже, області виконання державного бюджету за видатками лишаються нагальними проблемами щодо організації цього процесу.

6. Про недосконалість контрольних заходів в Україні свідчить наявність великої кількості бюджетних правопорушень, виявлення незаконного та нецільового витрачання бюджетних коштів, які несуть значні збитки для держави. Проведений аналіз показав, що вирішення проблем у сфері державного фінансового контролю в загальних рисах стосується вдосконалення та додержання положень законодавства, розширення та уточнення повноважень спеціалізованих органів державного фінансового контролю та підвищення якості контрольних заходів.

6. Аналіз зарубіжної практики дозволив виявити найбільш адаптовані для України напрями реалізації програмно-цільового управління: а) затвердити стратегічний документ у вигляді національної стратегії довгострокового розвитку для України, щоб унормувати порядок розробки, затвердження та виконання документів державного прогнозування та стратегічного планування, а також повноваження учасників державного управління, що залучені до цих процесів; б) переглянути порядок затвердження державних цільових програм з метою зниження їх кількості, за основу узяти основні напрями стратегічного розвитку держави.

7. Узагальнення досвіду зарубіжних країн показало, що єдиної методики ПЦМ, яку можна застосувати в будь-якій країні, не існує. Це зумовлюється особливостями бюджетного устрою та побудовою бюджетної системи кожної країни. Проте спільним у ПЦМ є органічне поєднання чітко структурованої та змістовної частини програми з формуванням організаційного

та фінансового механізмів її реалізації, контролем за виконанням і досягненням запланованих результатів.

8. Запропоновано такі напрями вдосконалення системи управління видатками бюджету:

- удосконалити систему управління видатками бюджету з точки зору її орієнтації на досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку держави (регіонів) на середньострокову перспективу враховуючи бюджетні і економічні пріоритети;

- підвищити якість бюджетного планування головними розпорядниками коштів бюджету шляхом використання наукових методів прогнозування, враховуючи чинники, які впливають на розвиток бюджетної сфери (як внутрішні та зовнішні);

- переглянути та оптимізувати мережу бюджетних установ відповідно до пріоритетів соціально-економічного розвитку певної території, що надасть можливість пов'язати потреби певної території з необхідним обсягом бюджетних ресурсів для забезпечення необхідних суспільних послуг;

- запровадити механізм адресної соціальної допомоги, здійснюючи моніторинг бюджетних коштів відповідно до конкретних результатів і цілей, що надасть можливість запобігати штучному розширенню пільгових категорій громадян;

- запровадити триступеневу систему розпорядників бюджетних коштів та визначити їх повноваження у процесі перерозподілу видатків бюджету, що дозволить посилити відповідальність використання бюджетних ресурсів;

- розробити методичні рекомендації щодо впровадження проектного фінансування у бюджетній сфері, враховуючи соціальну спрямованість інвестиційних проектів та оцінку вигід, які має отримувати суспільство від їх реалізації;

- розробити програму щодо приватизації державних (комунальних) підприємств у секторах, де послуги можуть надаватися недержавними постачальниками, з метою створення сприятливих умов для використання контрактної системи надання бюджетних послуг.

АНОТАЦІЯ

Сєбова А.М. «Управління видатками бюджету в мовах програмно-цільового бюджетування»

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 8.07072 Фінанси, банківська справа та страхування за магістерською програмою «Державні та муніципальні фінанси», Одеський національний економічний університет м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – механізм управління видатками бюджету.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти управління видатками бюджету.

Проаналізовано практику і проблематику управління видатками бюджету в умовах програмно-цільового бюджетування в Україні. Розроблено пропозиції щодо вдосконалення управління видатками бюджету.

Запропоновано: оптимізувати кількість бюджетних програм шляхом переглядання мережі виконавців; запровадити інструментарій адресного фінансування соціальних потреб; врегулювати повноваження та відповідальність за виконання державного бюджету за видатками між державними органами влади та розпорядниками бюджетних коштів.

Ключові слова: бюджетне планування, бюджетний процес, бюджетування, прогнозування.

ANNOTATION

Siebova A. «Management of budget expenditures within Performance based budgeting»
thesis for Master degree in specialty 8.07072 Finance, Banking and Insurance under the program «State and municipal finances», Odessa National Economic University, Odessa, 2018

This thesis consists of three chapters. Object of study is the mechanism of budget management.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of management of budget expenditures. The practice and problems of management of budget expenditures in Ukraine were analyzed. Proposals on improving the management of budget expenditures have been developed.

Proposed: to optimize the number of budgetary programs by revising the network of performers; to inculcate the tool of address financing of social necessities; to regulate the powers and responsibility for the execution of the state budget between state public authorities and budgetary administrators.

Keywords: budget planning, budget process, budgeting, forecasting.